

Freinet iskoláját szocialista munkaiskolának tartja.

A nevelés célját így határozza meg: A gyermeknek, egy észszerűen szervezett közösségen belül, amelynek szolgál, a lehető legnagyobb mértékben ki kell fejlesztenie személyiségét. Úgy kell betöltenie hivatását, hogy mire felnőtt lesz, felemelkedjék ahhoz az emberi méltóságához, tudjon élni azzal a hatalommal, amely szükséges a hazugságtól megtisztult, összhangban élő, kiegyensúlyozott társadalom érdekében folytatott eredményes munkához.

Az a tény, hogy *Freinet* a gyermekben a jövő emberét látja, egyáltalában nem vezet a felnőtt élet szempontjainak nyers érvényesítésére, iskolája tehát nem a tckintélyi elven, a készen adott anyag elsajátíttatásának módszerén épül, hanem *école centrée sur l'enfant*, a gyermek a nevelő segítségével maga alakítja ki személyiségét. Ebből következik, hogy a munkáltatás terén tovább kell mennie annál, hogy a kézi-munka egyszerű kiegészítője legyen az iskolai szellemi munkának, de élesen szembe kell szállnia minden olyan törekvással, amely idő előtt termelő munka felé tereli a gyermekeket és tanoncvéket helyettesít be az értelmi és művészi erőfeszítéseket kívánó iskolázás helyébeq. „A munka — írja *Freinet* — a nagy elv, a népi pedagógia mozgóatója és filozófiája, az a tevékenység, amelyből az összes szerzemények folynak.“

Kötetünk az így körülírt cél felé való közeledésnek az útját is kijelöli.

Freinet gondoskodása az iskolázás előtti idő (période préscolaire) egészére is kiterjed. Mi röviden a 7—14 éves kort magában foglaló elemi iskolázásra térünk ki.

Első lépése az iskolafenntartónak az iskola megfelelő felszerelésének megoldása. Mi nélkülözhetetlen egy *Freinet*-féle munkaiskolához?

1. Az iskola legyen természetes környezetben.
2. Legyen auditoriuma.
3. Legyenek műhelyei, kertje, istálló, ólai.
4. Legyenek megfelelő eszközök és szerszámok.

Ezek a követelmények világosan elárulják, hogy *Freinet* együttműködésével, az amerikai kísérleti iskolákkal, átveszi a demokratikus nevelés bevált eljárásait.

Alig kell elárulnunk, hogy iskolájában önkormányzat működik, és hogy az egész nevelőmunka jól irányított önellátás. A hivatalos tanterv alapján elkészül az évi tanmenet, ezt alapulvéve készíti el a tanító havonként a maga munkatervét, és ezt figyelembevételre készülnek el az egyéni heti tervek. A gyermekek a heti előirányzatot kapják meg, és azt szabadon dolgozzák fel. Cédularendszer van, vagyis a feladatok, a problémák kis, igen gyakran rajzos cédulán kerülnek a gyermekhez, természetesen minden gyermekhez más. A cédulán (fiche) kiadott feladat vagy feladatok fokozatosan úgy követik egymást, hogy a nevelő igen kevés beavatkozásával oldhatók meg, igen gyakran az önellenőrzés lehetőségét is megadják (a megoldás is megvan a cédula hátlapján). Dél előtt-délutáni munka kötelező.

Ami *Freinet* iskoláját az összes többi hasonló célú intézménytől megkülönbözteti, az a *technikai és anyagi eszközöknek* a legteljesebb igénybevétele. Nemcsak annyiban, hogy a versenydolgozat *kinyomatása*, általában a nyomdai munka áll a gyermeki tevékenységek középpontjában (fali újság, iskolák közötti levelezés és újságcsere, stb.), hanem van sokféle műhely, gramofón hanglemezekkel, fényképezőgép, írógép, rádió hangos leadóval, filmfelvevő és vetítő (Pathé-Baby), munkakönyvtár, stb., amelyek teljesen beilleszkednek a nevelési munkába. *Freinet* példákkal bizonyítja munkájának sikeres és eredményes voltát, és alig lehet szabadulni attól az érzéstől, hogy valóban nagy lépést tett előre.

Az értékelő kritikának azonban nem lehet elhallgatnia, hogy valójában csak a *technique Freinet*, tehát a gyakorlati megoldások újak, csupán a munkálatok ügyes csoportosítása, az eszközök észszerű felhasználása többlet más kísérletekkel szemben. A *Freinet*-féle *complexe d'intérêts* és a Decroly-féle *centre d'intérêts* között maga *Freinet* sem lát nagyobb különbséget. A pedagógiában azonban a gyakorlati megoldásoknak, apró eredményeknek, szerencsésen megtalált eljárásoknak igen üdvös lehet a hatásuk. *Freinet* kis könyvének és módszerének tanulmányozását minden gyakorló nevelőnek melegen lehet ajánlani.

Kiss Árpád.

COUSINET, ROGER: *Une Méthode de Travail libre par Groupes*. Paris, 1945. Les Éditions du Cerf.

A *travail par groupes* vagy *travail par équipes* olyan iskolai munkának a jellemzésére szolgáló kifejezés, amelyet a nagy gyermeki közösségen belül kisebb cso-

portok végeznek. A genfi *Bureau International d'Éducation* egy 1935-ben megjelent kiadványában — *Le Travail par Équipes à l'École* — a kérdést minden vonatkozásában megvilágította, közölte Jean Piaget lélektani észrevételeit és két pedagógus rövidebb hozzászólását. Ezek egyike Peter Petersen egyetemi tanár, az ú. n. *Jena-Plan* megalapozója, a másik Roger Cousinet francia iskolafelügyelő volt.

Cousinet háború után megjelent 110 lapos könyvében azt kerestük, tett-e hozzá valamit eddigi elméleti és tapasztalati megállapításaihoz?

A kötet sajnálatosan az elméleti részt foglalja össze igen részletesen, és hozzátehetjük, fölöslegesen is. A régi iskola bőbeszédű bírálatára ma már igen kevéssé van szükség, még akkor is, ha úton-útfélen belebotlunk. Ma már tudja, hogy idejét mult eljárásokkal dolgozik, csak nem képes rátérni az újra és jobbra. Ezenfelül a kis csoportban való munkáltatás az *enseignement individualisé* egy változata, amelynek bő elméleti megalapozása kielégítően megtörtént. Amit szívesen olvastunk volna *Cousinet*-től, az a *pedagógiai apró munka*, tehát a napi foglalkozás beosztása, a feladatok természete, az elért eredmény, és a *csoportok sajátos magatartásának* leírása lett volna, minderről azonban viszonylag igen kevés szó esik. A kis munka inkább népszerűsítő és rábeszélő, mint a munkába beavató. Természetes, hogy aki a kísérletet nem ismeri, haszonnal forgathatja. A kötet végén a szerző jól kiválogatott irodalmat is ad.

Kiss Árpád

VAJTHÓ LÁSZLÓ: *Húsz évem a Markóban*. Budapest, 1946. Egyetemi Nyomda, 52 l.

Egy nagyhatású, eszményekért lelkesülő tudós nevelői életművének számbavétele ez a kis füzet az Egyetemi Nyomda mindig izléses kiadásában. Vajthó László megmutatta, hogy nem a hely előkelősége határozza meg a lankadatlanul törekvő ember hatását, hanem a benne lobogó értelem és tennivágyás tüze. Vajthó László többet tett kiadványaival irodalomtudományunk és nemzedékek irodalmi nevelése érdekében, mint amennyit nem egy irodalomtudós egyetemi katedrájáról képes volt. A három általa szerkesztett sorozat, a *Magyar Irodalmi Ritkaságok*, a *Tanítás Problémái* és a *Magyar Írók* maradandóan őrzik nevét az irodalom és az irodalmi nevelés munkásai között. Mindhárom sorozatot lényeges anyagi segítség vagy haszon nélkül, pusztán lelkesedésből és az ügy szeretetétől hajtva fejleszti, ápolja s főleg az elsövel, a *Magyar Irodalmi Ritkaságokkal* országos mozgalmat indított.

E mozgalomnak irodalom-pedagógiai jelentősége, ezt bátran mondhatjuk, igen nagy. Nem csupán azért, mert középiszkolai tanulók saját költségükön klasszikus magyar írók kiadatlan munkáit teszik közzé, ezzel a külföld figyelmét is magukra irányítják, hanem mivel a kiadásra kerülő munkákat maguk másolják a kéziratból, maguk készítik elő nyomdára, maguk jegyzetezik, maguk írják elé a bevezetést, szóval filológiai munkát végeznek. E munka tudományos szempontból sem jelentéktelen, hiszen elkallódásra ítélt szövegek megmentéséről van szó. Az irodalmi nevelés, de általában a cselekvésre nevelés szempontjából pedig igen jelentős. Végső fokón minden nevelésnek az a célja, hogy a növendék a kultúra-közvetítő és fenntartó eljárásokat maga is elsajátítsa, és maga is a közvetítők és fenntartók sorába lépjen. Ez a cél itt még az iskolai évek folyamán megvalósul.

A budapesti Berzsenyi Dániel gimnáziumban működő Vajthó László 1930-ban adott példája, *Bessenyei György: A törvénynek útja. Tudós társaság* c. írásainak kiadása az akkori VIII. osztály költségén és munkájával, igen hatásosnak bizonyult, és a következő évek folyamán 63 hasonló kis kötet jelent meg az ország legkülönbözőbb iskolái fiataljainak és nevelőinek munkája és áldozatkészsége nyomán. Lassanként a kis sorozat az irodalmi nevelés nélkülözhetetlen segédeszköze lett. Hogy Bessenyei szellemi multunknak az utóbbi években ismét élő és ható tényezőjévé lett, az elsősorban ezeknek a névtelen munkásoknak és velük Vajthó Lászlónak, az örökké tévékeny agitátornak az érdeme.

Az előttünk fekvő kis füzet soraiból szép és eredményes élet munkája sugárzik felénk. E munka nem befejezett. Vajthó ma is töretlen frissességgel tervez, szervez, agitál. S hogy kis füzetének mozaikjait a bombázások alatt írta, mintegy végréndeletként, amelyből szerencsére csak összefoglaló lett, jelképpé lett a kis mű, a gondolat győzelmének jelképévé az erőszak fölött.

Vajda György Mihály